

УДК 631.1:574:332.33

Коренюк П.І.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування
Дніпродзержинського державного технічного університету

МЕНЕДЖМЕНТ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЗРОСТАННЯ ПОКАЗНИКІВ ВІДТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Значимість екологічних чинників та технологічного фактору життєдіяльності людини набула особливо критичного значення в сучасних умовах. Проблема здоров'я людини як складової якості життя населення є однією із самих складних і актуальних і не може розглядатися у відриві від загальних проблем людини: її сутності й існування в матеріальному і духовно-моральному аспектах, розвитку і її майбутнього. Існує тісний об'єктивний взаємозв'язок між рівнем здоров'я населення та соціальними показниками якості його життя, причому людина при цьому розглядається як біологічна і суспільна істота.

Ключові слова: менеджмент, якість, населення, життя, відтворення, здоров'я, охорона.

Коренюк П.И. МЕНЕДЖМЕНТ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ РОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ВОСПРОИЗВОДСТВА ЗДОРОВЬЯ ЧЕЛОВЕКА

Значимость экологических факторов и технологического уровня жизнедеятельности человека приобрела особую критическое значения в современных условиях. Проблема здоровья как составляющей качества жизни населения является одной из самых сложных и актуальных и не может рассматриваться в отрыве от основных проблем человека: его сущности и существования в материальном и духовно-нравственном аспектах, развития и будущего человечества. Существует тесная объективный взаимосвязь между уровнем здоровья населения и социальными показателями качества его жизни, причем человек при этом рассматривается как биологическая и общественное существо.

Ключевые слова: менеджмент, качество, население, жизнь, воспроизводство, здоровье, охрана.

Korenyuk P.I. QUALITY OF LIFE MANAGEMENT IN THE CONTEXT GROWTH RATE REPRODUCTION HUMAN HEALTH

The importance of environmental factors and environmental factors of human life has become particularly critical in the modern world. The problem of health as a component of quality of life is one of the most complex and urgent and can not be viewed in isolation from the general problems of man, his essence and existence in the material and the spiritual and moral aspects of development and its future. There is a close relationship between the level of the objective of public health and social indicators of quality of life, and a person is regarded as a biological and social being.

Keywords: management, quality people, life, reproduction, health, security.

Постановка проблеми. Значимість екологічних чинників та технологічного фактору життєдіяльності людини набула особливо критичного значення в сучасних умовах. До основних якісних показників екології як складової частини сфери якості життя населення доцільно відносити якісний стан повітряного басейну, стан водного басейну та показники якісного і кількісного стану родючості ґрунтів, показники біологічного різномайття, стан природних екологічних систем. Крім того сюди доцільно віднести показники здоров'я населення куди входить і стан його відтворення. Суспільне здоров'я є не лише медико-біологічною, але і соціальною категорією. Зміст здоров'я може бути розкритий лише на основі вчення соціальної сутності людини і про людину як про безпосередню природну істоту. Проблема здоров'я людини як складової якості життя населення є однією із самих складних і актуальних і не може розглядатися у відриві від загальних проблем людини: її сутності й існування в матеріальному і духовно-моральному аспектах, розвитку і її майбутнього. Людина – це не лише найважливіша частка природи, її найвища цінність, продукт дуже тривалого біоприродного, історичного розвитку. Система соціальної та екологічної політики держави є досить близькими і їх доцільно розглядати у єдиному комплексі особливо по відношенню до системи відтворення здоров'я людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання вищезазначеної проблеми були розглянуті в наукових працях В. А. Голяна [3, 4], Б. М. Данилишина [3], С. І. Дорогунцова [4], П. І. Коренюка [7], Л. Г. Мельника [5], Є. В. Мішеніна [7], П. Г. Олдака [6], В. О. Паламарчука [7], А. М. Федорицевої [4] та ряду інших вітчизняних і зарубіжних науковців.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення впливу екологічних чинників якості навколиш-

нього середовища на показники відтворення здоров'я людини та якість життя в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорія якості навколишнього середовища та якості послуг охорони здоров'я входить в поняття комплексної якості життя населення і займає та вагому частку. До показників якості послуг охорони здоров'я входять показники захворюваності населення за основними групами хвороб, число захворювань з вперше установленим діагнозом, число дітей які померли у віці до одного року та частка осіб, які пройшли диспансеризацію.

Ще Маркс [7] неодноразово підкреслювався органічний, нерозривний зв'язок людини з природою. «Людина, – писав К. Маркс, – і є безпосередньо природною істотою. Як природну істоту вона ... наділена природними силами», що сприяють його становленню, формуванню й удосконалюванню. Одними з таких сил виступають праця і соціальні потреби. Праця і соціальні потреби сформували людину. Людина виокремлюється як індивід лише в результаті історичного процесу, а сутність людини «є сукупність усіх суспільних відносин». У той же час людина є єдиною живою істотою, що активно впливає на природу. Безсумнівно, це одна з форм існування, що створила людині невимірні переваги перед всіма іншими живими організмами, подолання хвороб за допомогою досвіду, знань, що накопичуються і передаються з покоління в покоління.

Акцентування уваги на соціальній сутності людини не означає ні в якій мірі приниження ролі біологічного початку в його життєдіяльності. Я вважаю, що є неприпустимим вузький виключно біологізаторський підхід до людини, який не враховує повною мірою якісної специфіки людини як соціального явища. Інакше кажучи, не можна ігнорувати і біологічне в людині, тому що це може вести до вульгарного соціологізму.

Органічна єдність біологічного і соціального нерозривно існує у всіх сторонах життя людини. Менеджмент якості життя людини вимагає всебічного і ґрунтовного врахування всієї сукупності зв'язків і тих відносин, у яких він знаходиться не лише як біологічний індивід, але і як соціальна особистість. Перед сучасною людиною усе більш гостро постає питання про виживання світового співтовариства, про те, як зберегти людину як біосоціальний вид, досить адаптований до динамічно змінюваних і не завжди передбачуваних умов життєвого середовища. З точки зору менеджменту якості життя населення науково-технічний прогрес надає широкі сприятливі можливості розвитку і гармонічного удосконалення людини як біосоціальної істоти. Проте дані можливості реально можуть бути реалізовані лише в гуманних соціально-економічних умовах, що тісно пов'язано з необхідністю інтенсифікації досліджень менеджменту, управління, біології та суспільної охорони здоров'я людини як об'єкта пізнання в системі живої природи і соціальних відносин. При сильно зростаючому впливі індустріального розвитку, науково-технічного прогресу на природу, її ресурси, на людину і її здоров'я висувається ряд невідкладних проблем, вирішення яких залежить від комплексного соціально-екологічного підходу. Вищевказаний підхід поєднує у собі загальнонаукові і специфічні підходи до пізнання людини, її здоров'я – невід'ємної частки продуктивних сил суспільства. На необхідність семантичного аналізу складної взаємодії соціального і біологічного в людині вказують ряд вчених, представники як суспільних, так і природничих наук.

Менеджмент якості життя населення та рівень здоров'я окремих людських організмів так само, як і хвороби не можна розглядати лише в загальнобіологічному аспекті. Актуальність такого методологічного підходу [7] зростає особливо зараз, коли в процесі перебудови охорони здоров'я виникає нагальна потреба формування на загальнонаціональному, а не лише на індивідуальному рівні здорового способу життя, розробки на науковій основі з урахуванням новітніх досягнень світової і вітчизняної науки критеріїв і вимірників рівня здоров'я населення, нинішнього і майбутнього покоління. Отже, існує тісний об'єктивний взаємозв'язок між рівнем здоров'я населення та соціальними показниками якості його життя (рис. 1). причому людина при цьому розглядається як біологічна і суспільна істота.

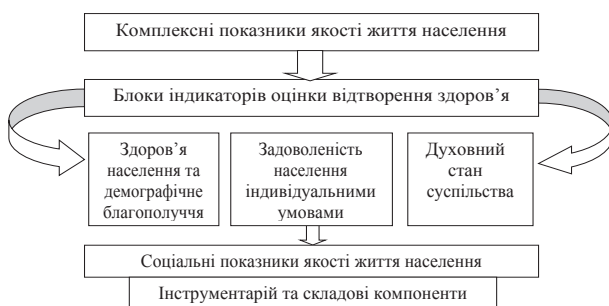

Рис. 1. Взаємозв'язок між менеджментом якості життя та показниками відтворення здоров'я людини

Зростання потреб в охороні здоров'я і довкілля є одним із проявів чинності всезагального закону зростання потреб. У міру соціально-економічного прогресу суспільства відбувається інтенсивне зростання і якісне удосконалення потреб. Одночасно задоволення потреб є складним процесом, для якого характерні такі риси: потреби випереджають можливості їхнього задоволення; таке випередження є важливим мотива-

ційним чинником розвитку економіки, у той же час воно впливає і на розвиток людини, оскільки дає орієнтир у виробничій діяльності, у формуванні способу життя і тим самим впливає на гармонійний розвиток його потреб; за своїм характером індивідуалізовані і соціально диференційовані, при цьому на їхню мотиваційну структуру, а почасти і на саму основу потреб, може впливати також сфера свідомості, наприклад, за допомогою виховання, пропаганди, загальної соціальної концепції; задоволення потреб залежить від їхньої нагальності, що у свою чергу диференціюється під впливом соціальних і індивідуальних факторів. Один соціальний характер має задоволення потреб, що стали необхідністю, інший спрямовується на задоволення потреб, що лише зароджуються, чи ж модифікуються під вплив зовнішніх факторів [7].

Забезпечення вимог менеджменту якості життя населення населення, включаючи і забезпечення відтворення здоров'я окремих індивідів, охорони природних є важливим мотивом гармонічного збалансованого розвитку діяльності суспільства. Він характеризує процес зростання потреб суспільства як одну зі специфічних сторін здорового способу життя.

Наукове дослідження менеджменту сутності і специфічних відтворювальних особливостей продуктивної і непродуктивної праці в подальшому є необхідним, як нам здається. Як справедливо підкреслює професор П.Г. Олдак [6] «межі народного господарства стали усе більше розходитися з границями традиційного поняття «суспільне виробництво». На його думку, на периферії того, що ми визначаємо як суспільне виробництво, виростають, визначаються могутні структури, що якоюсь часткою «належать» економіці, але в цілому лежать за її межами [6]. До вказаного П.Г. Олдак відносить економіку і науку; економіку і соціальну інфраструктуру; економіку й оборону; економіку і стан довкілля. А вся складна конструкція спирається на природний базис і слугує підставою буття соціальних структур (демографічна характеристика, соціальні інститути, ціннісні орієнтації). Учений виділяє три конструкції: соціальну, народногосподарську і базову (природну), а їхній зв'язок поняттям «метасоціальна система». У цьому зв'язку завдання управління розвитком суспільного виробництва, саме по собі не з простих, переростає в незрівнянно більш складне завдання, тобто управління розвитком метасоціальних систем, що зумовлює необхідність корінної перебудови не лише народногосподарських пропорцій, зокрема співвідношення двох підрозділів суспільного виробництва, витрат на інтенсивний розвиток різних комплексів, але і метасоціальні пропорції, тобто (співвідношення між витратами на охорону здоров'я, науку, частка витратами, виділеними на розвиток соціальної сфери, охорону природного середовища). Тут кардинально змінюється роль екологічної ві економічної науки, адже від науки потрібно не просто нагромадження знань, а науково обґрунтовані відповіді на ключове питання: яка повинна бути стратегія соціально-економічного розвитку; у тому числі діяльності щодо підвищення показників якості життя населення, зокрема охорони та відтворення здоров'я.

Висновки. Екологічна складова є важливою компонентою менеджменту якості життя населення. У системі суспільних відносин, пов'язаних з відтворенням здоров'я окремих людей, важливого значення набувають менеджмент та економічні відносини, що функціонують як у матеріальній, так і в невиробничих сферах, перебуваючи в органічному взаємозв'язку з усією системою соціально-економічних відносин.

Економічні відносини в сфері охорони здоров'я тісно зв'язані зі споживанням матеріальних благ, створених у виробничій сфері, з відповідними взаємозв'язками між охороною здоров'я та якістю життя насе-

лення. Окремого значення набувають створення, розподіл і споживання медичних послуг у контексті менеджменту якості життя населення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Балацький О.Ф. Економіка чистого повітря. – К.: Наукова думка. – 1979. – 296 с.
2. Герасимчук З.В., Вахович І.М., Голян В.А., Олексюк А.О. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації: екологічні імперативи та системні суперечності: монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 228 с.
3. Данилишин Б.М., Хвесик М.А., Голян В.А. Економіка природокористування: Підручник. – К.: Кондор, 2010. – 465 с.
4. Дорогунцов С.І., Федорищева А.М. Методологічні основи розміщення і розвитку потенційно шкідливих виробництв // Економіка України. – 1997. – № 4. – С. 4–11.
5. Мельник Л.Г. Принципи еколого-безпечного розвитку // Економіка України. – 1996. – № 2. – С. 71–78.
6. Олдак П.Г. Формування сучасного економічного мислення. – Новосибірськ.: Наука. Сиб. Відд., 1989. – 114 с.
7. Паламарчук В.О., Мішенін Є.В., Коренюк П.І. Еколого-економічні та соціальні нариси з проблем природокористування: Монографія. – Д.: Пороги, 2004. – 258 с.
8. Іртищева І.О. Корпоративна культура – важливий фактор конкурентоспроможності організації / І.О. Іртищева // Збірник наукових праць НУК. – Миколаїв : НУК, 2015. – № 1 (457). – С. 69–74.
9. Іртищева І.О. Оцінка науково-кадрового потенціалу України / І.О. Іртищева // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – Випуск 8/2. – 2014. – С. 186–188.
10. Веклич О.О. Еколого-економічні протиріччя. – К.: Наукова думка, 1991. – 144 с.

УДК 911.3

Смочко Н.М.
кандидат географічних наук,
доцент кафедри туризму та рекреації
Мукачівського державного університету

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА РЕГІОНАЛЬНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті досліджено територіально-функціональну структуру господарської системи Закарпатської області. Розкрито її різновекторну орієнтацію, співвідношення та геопросторове розміщення. Визначено функціональні зв'язки композиційних осей опорного каркасу обласного соціально-економічного комплексу (виробництва і розселення) й окреслено шляхи його модифікації.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, територіальний господарський комплекс, функціональна структура господарства, регіональна просторова організація, внутрішньообласні райони.

Смочко Н.М. ТЕРРИТОРИАЛЬНО-ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СТРУКТУРА РЕГИОНАЛЬНОЙ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ (НА ПРИМЕРЕ ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ)

В статье исследована территориально-функциональная структура хозяйственной системы Закарпатской области. Раскрыты ее разновекторная ориентация, соотношение и геопространственное размещение. Определены функциональные связи композиционных осей опорного каркаса областного социально-экономического комплекса (производства и расселения) и очерчены пути его модернизации.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, территориальный хозяйственный комплекс, функциональная структура хозяйства, региональная пространственная организация, внутриобластные районы.

Smochko N.M. TERRITORIAL AND FUNCTIONAL STRUCTURE OF REGIONAL ECONOMIC SYSTEM (TRANSCARPATHIAN REGION IS EXAMPLE)

The territorial and functional structure of the economic system in Transcarpathian region had been investigated in the article. Its varied orientation ratio and Geospatial accommodation had been revealed. Functional relationships composite axes of the reference frame of the regional socio-economic complex (production and settlement) had been defined and the ways of its modification had been outlined.

Keywords: socio-economic development, territorial economic complex, functional structure of the economy, regional spatial organization, inter-districts.

Постановка проблеми. Зміна суспільних відносин в Україні позначається на всіх аспектах економічного життя, умовах життєдіяльності людей, глобальних та регіональних соціально-економічних процесах. Багато теоретичних та прикладних аспектів суспільного розвитку вимагають перегляду з огляду на ці зміни. Це стосується багатьох парадигм регіонального розвитку, зокрема необхідності планомірного і пропорційного розвитку регіонів, вирівнювання показників економічного і соціального розвитку тощо. Але незмінною залишається необхідність забезпечення територіального економічного і соціального розвитку регіонів, окремих міст та інших територіальних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пізнати господарство як систему означає розкрити його структуру, функції, інтегративні системні чинники, зв'язки з іншими господарськими системами

тощо. Такі дослідження регіональних господарських систем з погляду суспільно-географів і економістів були досить активними у кінці ХХ ст. (І.О. Горленко, Ф.Д. Заставний, С.І. Іщук, Я.І. Жупанський, М.Д. Пістун, М.М. Паламарчук, В.А. Поповкін, А.В. Степаненко, Д.М. Стеченко, О.І. Шаблій та ін.), але окремі дослідники розкривають процеси трансформації регіональних територіальних господарських систем, що функціонує в сучасних умовах (Г.П. Балабанов, О.В. Гладкий, Б.М. Данилишин, В.І. Захарченко, Н.Є. Копер, С.А. Лісовський, В.П. Нагірна, Я.Б. Олійник, Г.П. Підгрушний, Л.Г. Руденко, Д.М. Стеченко, О.І. Шаблій та ін.), але ці дослідження ще не охоплюють всі підсистеми господарства. Складність системного аналізу регіонального господарства полягає у тому, що під впливом зміни суспільних відносин трансформується